ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
δραχ. 6
Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦντας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
φρ. χρ. 7
Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

Ἀριθ. 21 Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Δεκεμβρίου 1893. Ἔτος Β'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Γνώμη Φιλίππου Ἰωάννου περὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης.—Σκέψεις ἐπὶ τῶν προταθέντων σχολικῶν ζητημάτων.—Ἀγγελία.

ΓΝΩΜΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ἐν τῇ προτέρᾳ μου πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ ἐξέθηκα συντόμως γενικάς τινας περὶ τῆς νέας κοινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης παρατηρήσεις· ἐν δὲ τῇ παρούσῃ σχεδιάζω καθόλου τὸν τύπον αὐτῆς, ἐκφέρων ἐν πάσῃ συντομίᾳ τὴν γνώμην μου πρῶτον μὲν περὶ τῆς ὕλης, ἔπειτα δὲν περὶ τοῦ εἴδους αὐτῆς.

Α. Ὕλη μὲν τῆς γλώσσης εἶναι αἱ λέξεις, ἐξ ὧν αὕτη συνίσταται. Ἐξετάζοντες τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καθ' ὕλην, ἤτοι κατὰ τὸ λεξικόν, εὑρίσκομεν αὐτὴν λίαν πτωχήν, στερουμένην ἰδίως τῶν ἐπιστημονικῶν ἐκείνων καὶ τεχνικῶν ὅρων, ὅσους κατέστησεν ἀναγκαίους ἡ ἀπὸ τῆς δουλώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ἡ πτωχεία τοῦ λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι φυσικὸν παρεπόμενον τῆς μακρᾶς δουλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπερ ἀπὸ τεσσάρων αἰώνων δουλεῦον εἰς ἔθνος βάρβαρον πολέμιον τῆς παιδείας καὶ ἐπιστήμης, ἣν κατεδίωκεν ὡς ἐναντίαν εἰς τὰ θρησκευτικά του δόγματα, ἢ ὡς ἐπικίνδυνον εἰς τὸ Κράτος του, ἔμενεν ἔκτοτε καταδεδικασμένον εἰς ἀπαιδευσίαν ὁμοίαν τῆς τῶν τυράννων του. Πρὸς δὲ θεραπείαν τῆς ῥηθείσης πτωχείας ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς.

α'. Νὰ συλλεχθῶσιν ἐπιμελῶς διὰ τῶν κατὰ τόπους λογίων πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ λέξεις, αἵτινες σώζονται εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, ἄλλαι ἀλλαχοῦ, ἵνα προστεθῶσιν εἰς τὸ κοινὸν τῆς γλώσσης λεξικὸν καὶ εἰσαχθῶσιν ὡς δόκιμοι εἰς κοινὴν χρῆσιν. Ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης ἐλπίζεται μάλιστα ὁ πλουτισμὸς τοῦ ὀνομαστικοῦ τῶν ζώων, τῶν φυτῶν, τῶν ὀρυκτῶν, τῶν σκευῶν καὶ ἐργαλείων καὶ διαφόρων τεχνῶν.

β'. Δι' ὅσας ἐννοίας δὲν εὑρίσκονται εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ λέξεις ἁρμόδιαι, εὑρίσκονται ὅμως εἰς τὰ λεξικὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, νὰ ληφθῶσιν ἐξ ἐκείνων, ἃς εἶναι καὶ ἀσυνήθεις· διότι καὶ αἱ τοιαῦται γίνονται κατὰ μικρὸν συνηθέστεραι. Χρεία ὅμως προσοχῆς, 1) ἵνα μὴ γίνηται ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ χρῆσις λέξεων ἀρχαίων καὶ εἰς τὸν λαὸν ἀκαταλήπτων, εἰ μὴ ὅπου τοῦτο καθίσταται ἀναγκαῖον δι' ἔλλειψιν συνήθους καὶ ἐν ταὐτῷ ὀρθῶς ἐσχηματισμένης καὶ ἁρμοδίας λέξεως, ἢ τὸ πολὺ ὅπου ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπροφυγὴν ἀηδοῦς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς λέξεως, ἢ πρὸς ἄλλον τινὰ ῥητορικὸν σκοπόν (α)· 2) ἵνα προτιμῶνται πάντοτε καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων λέξεων αἱ εὐκαταληπτότεραι, ἑπομένως αἱ ἀνήκουσαι εἰς ἐποχὴν ἐγγυτέραν τῆς ἡμετέρας, ἢ αἱ ἐτυμολογικῶς συγγενεύουσαι μὲ λέξεις συνήθεις εἰς τὸν λαόν· διότι ἡ ἐτυμολογικὴ συγγένεια διευκολύνει τότε καὶ ἐκείνων τὴν κατάληψιν (β).

γ'. Ὅσαι λέξεις οὔτε εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ

(α) Ἐξαιρουμένης ἄρα τῆς περιστάσεως ταύτης, εἶναι φευκτέα ἡ χρῆσις λέξεων, οἷαι αἱ ἑξῆς *ἀσινής, θήγανον, νέμω, διαβρέχω ὕδατι θερμῷ, τιθασσός, προμόσχευμα, ζόφος* ἢ *καὶ ὄρφνη, ὑφίσταμαι* ἢ *καὶ ὀτλῶ, παυροεπής, φηγός*· προτιμητέαι δ' ἀντ' αὐτῶν αἱ ἑξῆς, *ἀβλαβής, ἀκόνη, βόσκω, ζεματίζω, ἥμερος, καταβολάς, σκότος, ὑποφέρω, ὀλιγόλογος, ὀξύς*· τὸ ἀνάπαλιν προτιμητέον τὴν λέξιν *ἔτος* τῆς *χρόνος*, τὴν *χρόνος* τῆς *καιρός*, τὴν *χρῶμα* τῆς *θεωρία*, διότι αἱ δεύτεραι ἔλαβον ἐν τῇ χυδαΐᾳ, γλώσσῃ σημασίαν διάφορον τῆς ἀληθοῦς, ἢ ἀνάρμοστον εἰς τὴν ἐτυμολογίαν αὐτῶν· ἔτι προτιμητέον τὴν *κάτοπτρον* τῆς *καθρέπτης* τὴν *ἕδρα* τῆς *καθήκλα*· διότι αἱ δεύτεραι δὲν ἔχουσι γραμματικῶς κανονικὸν σχηματισμόν.

(β) Προτιμητέαι ἄρα αἱ λέξεις *ἀνίατος, ἀνωφερής, καμπυρός, ὄζος, ὑπόστεγον* τῶν λέξεων *ἀνήκεστος, ἀνάντης, κυφός*, ἢ *λορδός, γόνυ* ἢ *διαφυή, ὑπώροφον*· διότι ἐκεῖναι ἔχουσι συγγένειαν πρὸς τὰς συνήθεις *ἰατρός, ἀνήφορος, καμπούρης, ῥόζος, στέγη*.

οὔτε εἰς τὰ λεξικὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης εὑρίσκονται (καὶ τοιαῦται εἶναι πολλαὶ ἐπιστημονικαὶ μάλιστα καὶ τεχνικαὶ λέξεις) ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῶσιν ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν, ἐχόντων ἀκριβῆ γνῶσιν οὐχὶ μόνον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων, εἰς ἃ ἀναφέρεται ἡ ὀνοματοθεσία. Πλεῖσται τοιαῦται λέξεις ἐδημιουργήθησαν ἤδη ἄλλαι παρ' ἄλλου τῶν ἡμετέρων σοφῶν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου· ἀλλ' ἐπιτυχεστέρα καὶ ταχυτέρα ἤθελε γείνῃ ἡ ὀνοματοθεσία, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπέτρεπε τὸ ἔργον εἴς τινα σύλλογον, περιέχοντα ἄνδρας πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ὡρίζετο δ' ἐν ταύτῳ καὶ τις ἐφημερὶς, ἵνα δημοσιεύωνται δι' αὐτῆς αἱ δημιουργούμεναι νέαι λέξεις καὶ οὕτως ὑποβάλλωνται εἰς τὴν κρίσιν τῶν πανταχοῦ λογίων ὁμογενῶν. Ἐάν τις Ζωσιμᾶς ἢ Βαρβάκης ἢ Ῥιζάρης ἤθελεν ἀναδεχθῇ γενναιοφρόνως τὴν πρὸς τοῦτο δαπάνην, ἤθελεν εὐεργετήσῃ μεγάλως τὴν πατρίδα του.

Β. Τὸ δὲ εἶδος τῆς γλώσσης περιλαμβάνει α') τὸν σχηματισμόν, ἤτοι τὸν τύπον τῆς παραγωγῆς καὶ κλίσεως τῶν λέξεων· β') τῆς μετ' ἀλλήλων αὐτῶν συμπλοκήν, ἤτοι τὴν σύνταξιν. Ὅθεν θέλομεν λαλήσῃ καὶ περὶ ἑκατέρου τούτων ἐν πάσῃ συντομίᾳ.

α') Ὁ σχηματισμὸς ἤτοι ὁ τύπος τῆς παραγωγῆς καὶ κλίσεως τῶν λέξεων ἐν τῇ κοινῇ καλουμένῃ (γ) γλώσσῃ τῶν ἀρχαίων εἶναι τηρητέος καὶ ἐν τῇ νέᾳ μὲ ὀλίγας ἐξαιρέσεις, ὧν αἱ κυριώτεραι σημειοῦνται ἐνταῦθα.

Καθόλου μὲν 1) οἱ ἀσυναίρετοι τύποι τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων εἶναι ἀδόκιμοι καὶ φευκτέοι ἐκτός τινων εἰς οῦς (ἐκ τῆς οος) δισυλλάβων οὐσιαστικῶν τῆς 6' κλίσεως, ἔχουσι τὸν ἀσυναίρετον πληθυντικὸν ἀριθμὸν εὐχρηστότερον, οἷον π λ ο ῦ ς (ἐκ τοῦ πλόος), π λ ό ο ι, π λ ό ω ν. κτλ, ἄ ν ο υ ς (ἐκ τοῦ ἄνοος), ἄ ν ο ο ι, ἀ ν ό ω ν, κτλ.

2) Ὁ δυϊκὸς ἀριθμὸς πάντων τῶν κλιτῶν τοῦ λόγου μερῶν κατέστη ἤδη ὅλως ἄχρηστος.

Ἰδίως δὲ ἐπὶ μὲν τῶν πτωτικῶν σημειοῦνται αἱ ἑξῆς ἐξαιρέσεις.

1) Ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τύπους τινὰς ὑποκοριστικῶν, μεγεθυντικῶν, πατρωνυμικῶν, ἀνδρωνυμικῶν καὶ ἐπαγγέλματος σημαντικῶν ὀνομάτων, οἵτινες λείπουσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, οἷον ἀ ν θ ρ ω π ά κ η ς, δ ε ν δ ρ ά κ ι ο ν, μ ι κ ρ ο ύ λ η ς (μ ι κ ύ λ λ ο ς), μ ι κ ρ ο ύ τ σ ι κ ο ς, κ ε φ α λ ᾶ ς, π ο δ α ρ ᾶ ς, Π α π π α δ ό π ο υ λ ο ς, Ἑ λ λ η ν ό π ο υ λ ο ν, Χ ρ ή σ τ α ι ν α, Π α ύ λ α ι ν α, ψ ω μ ᾶ ς, ἁ μ α ξ ᾶ ς, κτλ. ἀλλὰ τούτων τινὲς δὲν ἁρμόζουσιν εἰμὴ εἰς τὸν χυδαῖον χαρακτῆρα τοῦ λόγου.

2) Ἡ δοτικὴ πτῶσις μένει μὲν εἰς τὰς κλίσεις καὶ δὲν ἀποβάλλεται ὅλως, ὡς οἱ περὶ τὸν Κοραῆν ἤθελον, ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτῆς περιορίζεται εἰς τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς συντάσσεται μετὰ προθέσεως, οἷον ἐν οὐ ρ α ν ῷ, σὺ ν γ υ ν α ι ξ ὶ κ α ὶ τέ κ ν ο ι ς, π α ρ ὰ Θ ε ῷ κ α ὶ ἀ ν θ ρ ώ π ο ι ς, π ρ ὸ ς τῷ κ έ ρ δ ε ι κ α ὶ δ ό ξ α ν φ έ ρ ε ι, ἐ π ὶ τ ο ύ τ ῳ κ.τ.λ. Προσέτι εἴς τινας μονίμους φράσεις, οἷον δ ό ξ α τῷ Θ ε ῷ, χ ά ρ ι τ ι θ ε ί ᾳ, ἔ ρ γ ῳ κ α ὶ λ ό γ ῳ. Δυσπαράδεκτος δὲ μοὶ φαίνεται ἡ χρῆσις αὐτῆς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς περιστάσεις, καθ' ἃς μεταχειρίζονται αὐτὴν οἱ ἀρχαῖοι.

3) Τῶν εἰς α ς, α τ ο ς οὐδετέρων οὐσιαστικῶν καὶ τῶν εἰς ω ν, ο ν ο ς συγκριτικῶν ἐπιθέτων ἡ κατὰ τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν ἀποβολὴ τοῦ πρὸ τῆς καταλήξεως συμφώνου καὶ ἡ ἀκόλουθος συναίρεσις τῶν φωνηέντων μοὶ φαίνεται εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν ἀπαράδεκτος. Ὅθεν λεκτέον, κ ρ έ α τ ο ς, κ ρ έ α τ α, κ ρ ε ά τ ω ν, καὶ οὐχὶ κ ρ έ ω ς, κ ρ έ α, κ ρ ε ῶ ν· μ ε ί ζ ο ν α, μ ε ί ζ ο ν ε ς, μ ε ί ζ ο ν α ς, καὶ οὐχὶ μ ε ί ζ ω, μ ε ί ζ ο υ ς.

Ἐπὶ δὲ τῶν ῥημάτων αἱ ἑξῆς.

1) Ὁ τύπος τῶν εἰς μ ι ῥημάτων δὲν ἔχει χώραν εἰς τὴν Γραμματικὴν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης· ἐπειδὴ δὲ τρία τοιαῦτα ῥήματα, τὸ τ ί θ η μ ι, τὸ ἵ σ τ η μ ι καὶ τὸ δ ί δ ω μ ι, μένουσιν ἔτι ἐν χρήσει παρά τισι τῶν ἡμετέρων λογίων, δυνατὸν νὰ λογισθῶσιν οἱ ἐν χρήσει τύποι αὐτῶν ὡς ἀνωμαλίαι, ἑπομένως τὰ ῥηθέντα ῥήματα νὰ καταλεχθῶσιν εἰς τὰ ἀνώμαλα. Περὶ δὲ τοῦ παραδεκτέου τύπου τοῦ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος ε ἰ μ ὶ ἢ ε ἶ μ α ι διαφωνοῦσιν οἱ λόγιοι. Ὁ ἀρχαῖος αὐτοῦ τύπος εἶναι δυσπαράδεκτος, ἂν δὲν ἐξορισθῇ ἀπὸ τῆς νέας γλώσσης παντάπασι τὸ ἀρνητικὸν μόριον δ ὲ ν (ὅπερ μοὶ φαίνεται ἀδύνατον)· διότι ἄλλως ἠθέλομεν ἀναγκασθῇ νὰ λέγωμεν καὶ γράφωμεν, δ ὲ ν ε ἰ μ ὶ, δ ὲ ν ε ἶ, δ ὲ ν ἐ σ τ ὶ, κ.τ.ἑ.

2) Ὁ ἀρχαῖος τύπος τοῦ παρακειμένου, τοῦ ὑπερσυντελικοῦ καὶ τοῦ μέλλοντος ἐξέλιπεν εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις τῶν ῥημάτων τῆς νέας γλώσσης· ἔμεινε δ' ἐν χρήσει ὁ παθητικὸς παρακείμενος τῆς μετοχῆς καὶ σπανιώτατα ὁ ἐνεργητικὸς καὶ παθητικὸς αὐτῆς μέλλων. Ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου ἁπλοῦ τύπου τοῦ παρακειμένου, τοῦ ὑπερσυντελικοῦ καὶ τοῦ μέλλοντος ἐν ταῖς ἐγκλίσεσι παρεδέχθη, ὡς γνωστόν, ἡ νέα γλῶσσα σύνθετόν τινα τύπον σχηματιζόμενον διὰ τῶν βοηθητικῶν ῥημάτων ἔ χ ω, ε ἶ μ α ι καὶ θ έ λ ω. Λόγιοί τινες σπουδάζουσι νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τὸν ἀρχαῖον τῶν ῥηθέντων χρόνων τύπον· ἀλλὰ τὴν περὶ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ σπουδὴν νομίζω ματαίαν· διότι τὰ συνηθέστατα καὶ πολυχρηστότατα ῥήματα ἔχουσιν τὸν ἁπλοῦν τύπον τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ παρακειμένου τόσον ἀνώμαλον ἢ δυσμάθητον, ὥστε ἀπίθανον εἶναι, ὅτι θέλει ποτὲ εἰσαχθῇ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Ἰδού τινα παραδείγματα τοιούτων ῥημάτων· φέρω, οἴσω, ἐνήνοχα· τρώγω, (τρώξω;), ἔδομαι, ἐδήδοκα· τρέχω, θρέξομαι, δέδρομα· λέγω, λέξω ἢ ἐρῶ, εἴρηκα· βλέπω, ὄψομαι, ἑώρακα· λανθάνω, λήσομαι, λέληθα· λαμβάνω, λήψομαι, εἴληφα· πίνω, πίομαι, πέπωκα· ἔχω, ἕξω, ἔσχηκα· ἔρχομαι, ἐλεύσομαι, ἐλήλυθα· ἀναβαίνω, ἀναβήσομαι, ἀναβέβηκα· συντέμνω, συντεμῶ, συντέτμηκα. Πῶς θέλει εἰσαχθῇ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ὁ ἁπλοῦς τύπος τοῦ μέλλοντος, τοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελικοῦ τῶν ῥηθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων ῥημάτων; Ἐὰν δὲ εἶναι ἀδύνατος ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ἁπλοῦ τύπου τῶν ῥηθέντων χρόνων πολλῶν ῥημάτων, τί ὠφελεῖ ἡ εἰσαγωγὴ αὐτῶν εἰς τὰ ἄλλα ῥήματα; Πρὸς τί νὰ δεχθῶμεν εἰς τὴν Γραμματικὴν δύο διαφόρους τύπους τῶν ῥηθέντων χρόνων, τὸν μὲν χρήσιμον εἴς τινα μόνον ῥήματα, τὸν δὲ χρήσιμον εἴς τινα ἄλλα; Πρὸς τί ἡ γραμματικὴ αὕτη ἀνωμαλία; Σημειωτέον προσέτι ὅτι, καὶ ἂν ἤθελεν εἰσαχθῇ ὁ ἀρχαῖος ἁπλοῦς τύπος τῶν ῥηθέντων χρόνων τῶν ῥημάτων, οὐδέ τότε ἤθελε καθαρισθῇ ἡ νέα Γραμματικὴ ἀπὸ τύπων συνθέτων καὶ ἑπομένως ἀπὸ τῆς χρήσεως ῥημάτων βοηθητικῶν· διότι οἱ ὑποθετικοὶ λόγοι ἤθελον πάλιν ἀπαιτήσει, ὡς θέλομεν ἴδει ἐν τῷ περὶ συντάξεως, συνθέτους χρόνους. Τὰ λοιπὰ περὶ τοῦ συνθέτου τύπου τῶν ῥηθέντων χρόνων ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γραμματικήν. Ἐνταῦθα δὲ σημειωτέον, α) ὅτι τὰ οὐδέτερα ῥήματα (οἷον ἀναχωρῶ, ἀναβαίνω) καὶ ἔτι πολλὰ ἀποθετικὰ ἀμετάβατα (οἷον ἀμιλλῶμαι, ἀγωνίζομαι, δύναμαι, μάχομαι) δὲν ἔχουσιν εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντελικόν, ὡς μὴ ἔχοντα εἰς τὴν ἀρχαίαν παθητικὸν κατά τε φωνὴν καὶ σημασίαν παρακείμενον· 6') ὅτι τινὲς σχηματίζουσι τὸν μέλλοντα τῶν ῥημάτων οὐχὶ διὰ τοῦ βοηθητικοῦ θ έ λ ω καὶ τῆς ἀπαρεμφάτου αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀκλίτου, λέξεως θ ὰ (ἥτις προῆλθεν ἐκ τῆς βαρβάρου συγχωνεύσεως τοῦ βοηθητικοῦ θ έ λ ω καὶ τοῦ μορίου νὰ) καὶ τῆς ὑποτακτικῆς αὐτῶν· οἷον θὰ γράφω, θὰ γράψω, κτλ. ἀλλ' ὁ σχηματισμὸς οὗτος διὰ λόγους, οὓς παραλείπομεν ἐνταῦθα διὰ βραχυλογίαν, εἶναι ἀδοκιμώτερος· περιοριστέος δὲ ἴσως διὰ τὸ σύντομον εἰς μόνην τὴν ποίησιν.

3) Ἐν τῇ προστακτικῇ τὸ α' καὶ τὸ γ' πρόσωπον σχηματίζεται, ὡς γνωστόν, διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ᾶς (ἐκ παραφθορᾶς τοῦ ῥήματος ἄφες) πρὸ τῶν ἀντιστοίχων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς, οἷον ᾶς γράφω, ᾶς γράφῃ, ᾶς γράφωμεν, ᾶς γράφωσι, κτλ. Ὑπερβολικοί τινες καθαρισταὶ ἀποδοκιμάζουσι τὸν σύνθετον τοῦτον τύπον τῆς προστακτικῆς, ἀλλ' ἄνευ λόγου ἰσχυροῦ.

4) Ὁ ἀρχαῖος τῆς εὐκτικῆς ἐγκλίσεως τύπος ἐξέλιπεν εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν· ἀντ' αὐτοῦ δὲ μεταχειρίζεται αὕτη ἐπὶ μὲν εὐχῆς ἀναφερομένης εἰς τὸ παρὸν ἢ τὸ μέλλον τὴν ὑποτακτικὴν μετὰ τοῦ μορίου εἴθε· οἷον εἴθε (νὰ) σὲ φυλάττῃ, ἢ σὲ φυλάξῃ ὁ Θεός· ἐπὶ δὲ ῥημάτων ἐξηρτημένων, ἢ ἐπὶ λόγων ἀναφορικῶν ἢ χρονικῶν, ἐν οἷς ἡ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημαινομένη πρᾶξις ἢ κατάστασις παριστᾶται οὐχὶ ὡς πραγματικὴ καὶ βεβαία, ἀλλ' ὡς δυνατή, ἐν διανοίᾳ μόνον ὑπάρχουσα, ἢ ἀμφίβολος μεταχειρίζεται σύνθετόν τινα τύπον ἐκ τοῦ παρατατικοῦ τοῦ ῥήματος θ έ λ ω καὶ τῆς ἀπαρεμφάτου τοῦ ῥήματος· ἢ προσθέτει εἰς τὸ ῥῆμα τὸ μόριον τάχα. Ὅθεν ἡ ἑξῆς φράσις τοῦ Ξενοφῶντος· «ἔλεγεν, ὅτι νομίζοιτο, ὁπότε ἐπὶ δεῖπνον καλέσαι Σεύθης, δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας.» Μεταφράζεται εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν οὕτως· «ἔλεγεν, ὅτι τάχα συνειθίζετο, ὁσάκις ὁ Σεύθης ἤθελε προσκαλέσῃ τινὰς εἰς δεῖπνον, νὰ προσφέρωσιν οἱ προσκληθέντες εἰς αὐτὸν δῶρα.»

5) Ἡ νέα Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ κατὰ μίμησιν τῶν νέων γλωσσῶν παρεδέχθη καὶ νέαν ἰδιοσχημάτιστον ἔγκλισιν, τὴν καλουμένην «ὑποθετικήν». Ταύτης οἱ χρόνοι σχηματίζονται δοκιμώτερον μὲν διὰ τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος «ἤθελον, ες, ε,» κτλ., καὶ τῆς ὁμοιοχρόνου ἀπαρεμφάτου τοῦ σχηματιζομένου ῥήματος· ἀδοκιμώτερον δὲ διὰ τῆς ἀκλίτου λέξεως θ ὰ καὶ τοῦ προσήκοντος ἀριθμοῦ καὶ προσώπου τοῦ παρατατικοῦ ἢ ὑπερσυντελικοῦ τῆς ὁριστικῆς τοῦ ῥήματος.

6) Καὶ ὁ ἰδιάζων τύπος τῶν μέσων ῥημάτων δὲν ἔχει χώραν εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ εἶναι ἐν χρήσει ἐπ' αὐτοπαθείας ὁ παθητικὸς τύπος, ὅστις καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνεπλήρου ἐπ' αὐτοπαθείας τὴν ἔλλειψιν τοῦ μέσου τύπου ἐν πολλοῖς ῥήμασιν, οἷον ἐν τοῖς ἑξῆς· «ἐγείρομαι, ἠγέρθην (ἤγειρα ἐμαυτόν)· κινοῦμαι, ἐκινήθην· εὐφραίνομαι, ηὐφράνθην· ἐθίζομαι, εἰθίσθην· παρασκευάζομαι, παρεσκευάσθην· πλανῶμαι, ἐπλανήθην· ἀπαλλάσσομαι, ἀπηλλάχθην· ἀθροίζομαι, ἠθροίσθην· κατακλίνομαι, κατεκλίθην· σώζομαι, ἐσώθην· συλλέγομαι, συνελέγην· ἐναλλάσσομαι, ἐνηλλάγην.»

6'). Ἡ δὲ συμπλοκὴ τῶν λέξεων, ἤτοι ἡ σύνταξις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καθόλου θεωρουμένη, εἶναι ἐν πολλοῖς διάφορος τῆς ἀρχαίας καὶ πολὺ ἁπλουστέρα· διότι ἡ νέα ἡμῶν γλῶσσα μιμουμένη τὸ ἀνεπτυγμένον τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, ἐκφράζει, ὡς προελέχθη, διὰ προθέσεων πολλὰς ἀναφοράς, αἵτινες ἐδηλοῦντο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ διὰ ψιλῶν καταλήξεων· ἀναλύει δὲ τὸ μὲν εἰδικὸν καλούμενον ἀπαρέμφατον εἰς τὸ μόριον ὅ τ ι καὶ τὴν προσήκουσαν ἔγκλισιν, τὸ δὲ τελικὸν εἰς τὸ μόριον ἵ ν α, ἤ ν ὰ καὶ εἰς τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ῥήματος, πολλὰς δὲ μετοχὰς εἰς τὸ ῥῆμα καὶ εἰς τὴν προσήκουσαν ἀναφορικὴν λέξιν, ἢ τὸ προσῆκον αἰτιολογικόν, ὑποθετικόν, χρονικόν, τελικόν, ἐναντιωματικὸν μόριον, κτλ.

Ἰδίως δὲ σημειωτέον ἐνταῦθα περὶ συντάξεως τὰ ἑξῆς.

α'. Περὶ χρήσεως τῶν πτώσεων.

Ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, μάλιστα κατὰ τὴν χυδαίαν αὐτῆς μορφήν, ἔχει ἰδιαιτέραν ῥοπὴν πρὸς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν. Διὸ μεταχειρίζεται αὐτὴν

(γ) Οἱ ἀρχαῖοι διαλεκτικοὶ τύποι, ὀλίγων ἐξαιρουμένων, εἶναι ἀπαράδεκτοι εἰς τὴν καθαρεύουσαν νέαν γλῶσσαν.

οὐχὶ μόνον ὅπου ἡ ἀρχαία, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ, ὅπου αὕτη μετεχειρίζετο τὴν γενικήν, ἢ δοτικήν, ὡς σημειοῦμεν κατωτέρω ἐν τοῖς περὶ χρήσεως τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς. Ἡ ἑκτροπὴ αὕτη ἀπὸ τῆς ἀρχαίας συντάξεως πρὸς ἐπικράτησιν τῆς αἰτιατικῆς ἐλαττοῦται κατὰ μικρόν, σπουδαζόντων τῶν λογίων νὰ περιορίσωσι βαθμηδὸν τὴν χρῆσιν τῆς αἰτιατικῆς, ἀποδίδοντες εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τὰ ἀρχαῖά των δίκαια, ἀφ' ὧν ἐξεβλήθησαν ὑπ' ἐκείνης· ἀλλὰ δυσκολώτατον κατ' ἐμὴν γνώμην εἶναι ν' ἀρθῇ παντελῶς. Ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα φεύγει ὅσον δυνατὸν τὴν χρῆσιν τῆς δοτικῆς πτώσεως ὡς ἀρχαϊσμὸν ξενίζοντα εἰς τὴν ἀκοήν· ὅθεν

1) Τὰ μεταβατικὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα ἐνέργειαν παράγουσάν τι ἢ ὁπωσδήποτε μεταβάλλουσαν τὴν κατάστασιν ἢ ἀναφορὰν ἀντικειμένου τινός, ἐν ταύτῳ δὲ ἀναφερομένην εἰς ἕτερόν τι τοῦ παραγομένου ἢ τοῦ μεταβαλλομένου ἀντικειμένου πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, συντάσσονται κατὰ τὴν ἀρχαίαν Γραμματικὴν μετὰ δοτικῆς δηλωτικῆς τοῦ προσώπου τούτου ἢ πράγματος· κατὰ δὲ τὴν νέαν γλῶσσαν λαμβάνουσιν ἀντὶ τῆς ῥηθείσης δοτικῆς αἰτιατικὴν μετὰ τῆς προθέσεως «εἰς ἢ πρὸς»· οἷον γράφω εἰς τὸν φίλον (ἀντὶ τῷ φίλῳ) εὐχαριστήριον ἐπιστολήν· δίδω εἰς τοὺς πτωχοὺς (ἀντὶ τοῖς πτωχοῖς) χρήματα· διηγοῦμαι πρὸς τοὺς παρόντας (ἀντὶ τοῖς παροῦσι) τὸ συμβάν· προσηλῶ τὸν νοῦν μου εἰς τὰ λεγόμενα (ἀντὶ τοῖς λεγομένοις)· στέλλω εἰς τοὺς συμμάχους (ἀντὶ τοῖς συμμάχοις) βοήθειαν· ὁ Καῖσαρ ὑπέταξε τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν Ρώμην (ἀντὶ τῇ Ρώμῃ). Ἐν τοιαύτῃ συντάξει μόνον αἱ μονοσύλλαβοι προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται πολλάκις καὶ κατὰ δοτικὴν· οἷον «μοὶ εἶπες»· «σοὶ γράφω»· «τῷ ἔδωκα χρήματα». Οἱ ἀρχαΐζοντες μεταχειρίζονται καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πτωτικοῖς πολλάκις τὴν δοτικήν. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμά των δὲν εὑρίσκει μιμητάς. Ἡ ῥηθεῖσα ἀναφορὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ῥήματος εἴς τι τοῦ ἀμέσου αὐτῆς ἀντικειμένου ἕτερον σημαίνεται πολλάκις διὰ συνθέσεως τοῦ ῥήματος μετὰ τῶν προθέσεων «ἀντί, ἐν, ἐπί, περί, πρός, σύν, ὑπό»· οἷον «ἀντιτάσσω, ἐμβάλλω, ἐπιφέρω, περιάπτω, προσάγω, συνιστῶ, συνάπτω, ὑποτάσσω».

2) Ὅσα ἀμετάβατα ῥήματα σημαίνουσι γνώμην ἢ πρᾶξιν εὐνοϊκήν, ὠφέλιμον εἴς τινα, ἢ τὸ ἐναντίον, ἢ σημαίνουσι πρυσέγγισιν ἢ κοινωνίαν πρός τι, λαμβάνουσιν ὁμοίως ἀντὶ τῆς κατὰ τοὺς ἀρχαίους δοτικῆς, αἰτιατικὴν μετὰ τῆς «πρὸς ἢ εἰς» προθέσεως· «ὑπηρετῶ, ὑποχωρῶ, χαρίζομαι, συγχωρῶ εἴς τινα· ἐναντιοῦμαι, πολεμῶ, στασιάζω, ὀργίζομαι, πλησιάζω, κοινωνῶ πρός τινα». Πολλὰ τῶν τοιούτων ῥημάτων μετέπεσον ἀπὸ ἀμεταβάτου εἰς μεταβατικὴν σημασίαν, καὶ ἑπομένως συντάσσονται μετὰ ψιλῆς αἰτιατικῆς· οἷον «ἐπιτιμῶ, ἐπιπλήσσω, ἐγκαλῶ, ἀπειλῶ, ὑπηρετῶ, λατρεύω τινά.

3) Ἀντὶ τῆς χαριστικῆς, ἢ ὀρθότερον τῆς τοῦ διαφόρου δηλωτικῆς δοτικῆς, ἤτοι τῆς παριστώσης πρόσωπόν τι, πρὸς ὃ ἡ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημαινομένη ἐνέργεια ἢ κατάστασις εἶναι ὠφέλιμός πως, ἢ βλαπτική, ἀρεστὴ ἢ ἀπάρεστος, ἢ καθόλου δὲν εἶναι ἀδιάφορος, μεταχειρίζεται ἡ νέα γλῶσσα γενικὴν ἐλλειπτικὴν τῶν λέξεων «χάριν, εἰς βλάβην, εἰς ἀρέσκειαν, εἰς ἀπαρέσκειαν, οἷον· ὁ χειμὼν μοῦ ἔκαυσε τὰ δένδρα τοῦ κήπου· τὸ ἔτος τοῦτο ἦλθε τοῦ φίλου εὐτυχές. Ἐὰν δὲν μοῦ ἦσο υἱὸς φίλου παλαιοῦ, ἤθελον ἀδιαφορήσῃ περὶ τῆς τύχης σου. Συνηθέστερον ὅμως μεταχειρίζεται τὴν αἰτιατικὴν μετὰ τῆς πρὸς προθέσεως· οἷον ὁ Μενέλαος ἔχων σύζυγον τὴν Ἑλένην, ἤτο πρὸς τοὺς Θεοὺς υἱὸς τοῦ Διός.

4) Ἀντὶ τῆς ὀργανικῆς, ἢ μέσου σημαντικῆς δοτικῆς μεταχειρίζεται ἡ νέα γλῶσσα αἰτιατικὴν μετὰ τοῦ μορίου μὲ, οἷον, πίνω «μὲ τὸ ποτῆρι» (ἀντὶ «τῷ ποτηρίῳ»)· ἀποκτῶ χώραν τινὰ «μὲ πόλεμον» («πολέμῳ»)· εἰσέρχομαι εἰς τὸν οἶκον «μὲ βίαν» («βίᾳ»). Τὸ μόριον μὲ προῆλθεν ἐκ τῆς προθέσεως μετὰ κατ' ἀποκοπήν· καὶ ὅμως εὐλόγως ἀποδοκιμάζεται ἡ ὑπό τινων χρῆσις τῆς προθέσεως μετὰ ἀντὶ τοῦ μὲ εἰς δήλωσιν τοῦ ὀργάνου· διότι ἡ μετὰ παριστᾷ ἀναφορὰν συνυπάρξεως, συνάψεως, ἀκολουθίας, οὐχὶ δὲ τὴν ἔννοιαν ὀργάνου· ὥστε αἱ φράσεις «ῥίψον τὴν πέτραν μετὰ τῆς σφενδόνης·» «πλῦναν τὸ πρόσωπον μετὰ τῆς χειρός», σημαίνουσι «ῥίψον τὴν πέτραν καὶ τὴν σφενδόνην ὁμοῦ»· «πλῦνον τὸ πρόσωπον καὶ τὴν χεῖρα ὁμοῦ». Ἄλλοι μεταχειρίζονται ἀντὶ τῆς ὀργανικῆς δοτικῆς τῶν ἀρχαίων τὴν γενικὴν μετὰ τῆς διὰ προθέσεως, ὅπερ εἶναι ὀρθότερον· διότι ἡ διὰ μετὰ γενικῆς σημαίνει καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ ὄργανον (ἴδε Πάτ. Θεαίτ. 184)· ἀλλ' ἀκριβέστερον σημαίνει τὸ μέσον, ἢ τὸ ἀπώτερον οὐχὶ τὸ ἄμεσον ὄργανον. Σημειωτέον προσέτι, ὅτι πολλάκις γίνεται ἐναλλαγὴ τῶν ἀναφορῶν, λαμβανομένου τοῦ πράγματος οὐχὶ κατὰ τοιάνδε τινὰ ἀναφοράν, ἀλλὰ καθ' ἑτέραν τινὰ παραπλήσιον εἰς ἐκείνην. Ὅθεν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἀδιαφόρως· διαπερῶ τὸν ποταμὸν «μὲ πλοῖα» («πλοίοις») καὶ «ἐπὶ πλοίων»· «μὲ τὰ γνωστὰ» (τοῖς γνωστοῖς) εὑρίσκω τὰ ἄγνωστα· καὶ «ἐκ τῶν γνωστῶν, ἀπὸ τῶν γνωστῶν» εὑρίσκω τὰ ἄγνωστα.

5) Ἡ τρόπου σημαντικὴ δοτικὴ τῶν ἀρχαίων ἐκφράζεται εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν πολλαχῶς· δι' αἰτιατικῆς μετὰ τῆς μὲ ἢ τῆς κατὰ προθέσεως, διὰ γενικῆς μετὰ τῆς διὰ, δι' ἐπιρρήματος· οἷον «κατὰ ἢ μέ πάντα τρόπον» (παντὶ τρόπῳ)· «διὰ τῆς βίας, ἢ μὲ βίαν, ἢ βιαίως (βίᾳ) εἰσῆλθον.

6) Ἀντὶ τῆς συνεκδοχικῆς δοτικῆς τῶν ἀρχαίων μεταχειριζόμεθα νῦν τὴν αἰτιατικὴν μετὰ τῆς κατὰ προθέσεως ἢ χωρὶς αὐτῆς· οἷον Ἕλλην «κατὰ τὸ γένος, ἢ τὸ γένος·» πτωχὸς «κατὰ τὸ πνεῦμα ἢ τὸ πνεῦμα» (τῷ πνεύματι)· ὑπερέχει «κατὰ τὴν ἀρετὴν» (ἀρετῇ).

7) Ἀντὶ τῆς αἰτιολογικῆς δοτικῆς τῶν ἀρχαίων μεταχειρίζεται ἡ νέα γλῶσσα τὴν γενικὴν μετὰ τῆς προθέσεως ὑπό, ἢ ἐκ, ἢ τὴν αἰτιατικὴν μετὰ τῆς διά, οἷον σιωπᾷ «ὑπὸ ἢ ἐκ φόβου, ἢ διὰ φόβον» (φόβῳ)· ἡμάρτησεν ἐξ «ἀγνοίας» ἢ δι' «ἄγνοιαν» (ἀγνοίᾳ).

8) Ἀντὶ τῆς δοτικῆς τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ δηλωτικῆς τοῦ μέτρου τῆς ἐν συγκρίσει ὑπεροχῆς ἢ ἐλλείψεως τίθεται κατὰ τὴν νέαν γλῶσσαν ψιλὴ αἰτιατικὴ ἢ μετὰ τῆς κατὰ προθέσεως· οἷον «πολὺ» (πολλῷ) σοφώτερος· «πολλὰ ἔτη» (πολλοῖς ἔτεσι) πρεσβύτερος· «δύο, ἢ κατὰ δύο ὀργυιὰς (δυσὶν ὀργυιαῖς) μακρότερος, βραχύτερος.

9) Ἀντὶ τῆς δοτικῆς τῆς συντασσομένης κατὰ τοὺς ἀρχαίους μετὰ ῥημάτων σημαινόντων θυμικήν τινα κατάστασιν, καὶ παριστώσης τὸ οὗ ἕνεκα τῆς τοιαύτης καταστάσεως, μεταχειρίζεται ἡ νέα γλῶσσα αἰτιατικὴν μετὰ τῆς προθέσεως διὰ ἢ εἰς, οἷον λυποῦμαι «διὰ τὰ γενόμενα» (ἄχθομαι τοῖς γενομένοις)· «ἐπαίρομαι εἰς τὸν πλοῦτον» (πλούτῳ). Σπανίως δέ, εἰς δοτικὴν μετὰ τῆς ἐπὶ οἷον· ἐλυπήθην ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρός.

10) Ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρονικῆς δοτικῆς, μεταχειρίζεται ἡ νέα γλῶσσα συνηθέστερον ψιλὴν αἰτιατικὴν, σπανιώτερον δὲ δοτικὴν μετὰ τῆς προθέσεως ἐν· οἷον «τὴν ἐπαύριον» (τῇ ὑστεραίᾳ) ἀπέπλευσαν· «τὴν αὐτὴν ἡμέραν» (τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ) ἀπέθανεν «ἐν ἔτει» ᾳωζ'. Καὶ ἡ ψιλὴ δὲ δοτικὴ εἶναι ἐνίοτε ἐν χρήσει ἐπὶ τὸ ἀρχαϊκώτερον.

11) Ὅσα ῥήματα περιέχουσι τὴν ἔννοιαν τῆς ἑνώσεως δέχονται κατὰ τὴν νέαν γλῶσσαν ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δοτικῆς αἰτιατιατικὴν μετὰ τοῦ μορίου μὲ, ἢ κάλλιον γενικὴν μετὰ τῆς προθέσεως μετά, οἷον· μιγνύω οἶνον μὲ ὕδωρ, ἢ μετὰ ὕδατος· ἑνόνω τὴν νῆσον μὲ τὴν ξηράν, ἢ μετὰ τῆς ξηρᾶς· ὅσα δὲ περιέχουσι τὴν ἔννοιαν τῆς συγκρίσεως, τῆς ἐναντιώσεως καὶ ἀντιθέσεως, ἢ τῆς συμβιβάσεως, καὶ ἔτι τὴν τῆς κοινωνίας, δέχονται ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δοτικῆς αἰτιατικὴν μετὰ τοῦ μορίου μὲ, ἢ κάλλιον μετὰ τῆς προθέσεως πρὸς οἷον· παραβάλλω τὰ παρελθόντα μὲ ἢ πρὸς τὰ παρόντα· συνέκρουσε τοὺς πολίτας μὲ ἢ πρὸς ἀλλήλους· εἰρηνεύω μὲ ἢ πρὸς τοὺς γείτονας· κοινωνῶ μὲ ἢ πρὸς τοὺς μεμολυσμένους.

12) Τὰ ἐπίθετα τὰ σημαίνοντα ἰσότητα, ἢ ὁμοιότητα, ἢ φιλίαν καὶ οἰκειότητα, καὶ ἔτι τὰ τούτων ἀντίθετα δέχονται ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δοτικῆς ψιλὴν γενικήν, ἢ αἰτιατικὴν μετὰ τοῦ μορίου μέ, ἢ κάλλιον μετὰ τῆς πρὸς προθέσεως, οἷον ὁ Πέτρος εἶναι ἴσος, ὅμοιος, ἄνισος, ἀνόμοιος τοῦ Παύλου, μὲ τὸν Παῦλον, πρὸς τὸν Παῦλον, κατὰ τὴν ἀνδρείαν· εἶμαι φίλος παντὸς τιμίου, μὲ πάντα, πρὸς πάντα τίμιον. Ἔσο ἐχθρὸς τῶν ἐχθρῶν, μὲ τοὺς ἐχθροὺς, ἢ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Ὁμοίως συντάσσονται καὶ τὰ ἐκ τῆς σὺν καὶ ὁμοῦ σύνθετα ἐπίθετα, τὰ κοινότητά τινα σημαίνοντα, οἷον συγγενὴς ὅμορος. Τὰ δὲ ἐκ τῶν τοιούτων ἐπιθέτων, παραγόμενα ῥήματα δέχονται ἀντὶ τῆς δοτικῆς οὐχὶ γενικὴν, ἀλλὰ μόνον αἰτιατικὴν μετὰ τοῦ μορίου μέ, ἢ τῆς προθέσεως πρός, οἷον· οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων ἰσοῦται, ἢ ὁμοιοῦται κατὰ τὴν πολυμάθειαν μὲ ἢ πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη. Ὁ Πέτρος ἐφιλιώθη ἢ συγγενεύει μέ, ἢ πρὸς τὸν Παῦλον.

13) Ἀφοῦ ἡ χυδαία γλῶσσα ἀπέβαλε σχεδὸν παντελῶς τὴν χρῆσιν τῆς δοτικῆς, ἐξέλιπε καὶ ἡ μετὰ δοτικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σύνταξις τῶν προθέσεων· ἀλλ' οἱ λόγιοι σπουδάζουσι νὰ εἰσαγάγωσι πάλιν πολλαχοῦ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην τῶν προθέσεων σύνταξιν. Δυνάμεθα δὲ ἤδη νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῆς χρήσεως τῶν λογίων ὡς κανόνα περὶ τούτου τὰ ἑξῆς.

Αἱ προθέσεις ἐν, σὺν καὶ παρὰ συντάσσονται καὶ νῦν μετὰ δοτικῆς, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Γραμματικῇ, ἀλλὰ σπανιώτερον. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων προθέσεων σημειωτέον, ὅτι ἡ μὲν πρὸς συντάσσεται μετὰ δοτικῆς, μόνον ὅταν σημαίνῃ προσθήκην, οἷον· ἤκουσα «πρὸς τοῖς ἄλλοις» καὶ τοῦτο· ἡ δὲ παρὰ, ἐπ' ἐμψύχων, μόνον ὅταν σημαίνῃ τὸ «πλησίον», οἷον ἡ ἀρετὴ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀγαπητὸν «παρὰ Θεῷ» καὶ «παρ' ἀνθρώποις», ἡ δ' ἐπὶ ὅταν σημαίνῃ τὸ «οὗ ἕνεκα», οἷον· ὑπηρετῶ «ἐπὶ μισθῷ»· μὴ ὑψηλοφρόνει «ἐπὶ τῷ πλούτῳ»· σπανίως δὲ καὶ ὅταν σημαίνῃ συνθήκην, οἷον· δανείζομαι «ἐπὶ τόκῳ»· ἢ ἐξουσίαν (μετ' ἀντωνυμιῶν), οἷον· «τὸ ἐφ' ἡμῖν, τὸ ἐπὶ σοί.

Τῆς δὲ γενικῆς πτώσεως ἡ χρῆσις κατὰ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν διαφέρει πολὺ τῆς κατὰ τὴν ἀρχαίαν. Σημειωτέον δὲ μόνον περὶ αὐτῆς τὰ ἑξῆς.

1) Εἰς τὴν μεριστικὴν λεγομένην γενικὴν προστίθεται συνηθέστερον ἡ πρόθεσις ἐκ ἢ ἀπό, οἷον· «ἐκ, ἢ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων» οἱ μὲν εἶναι φρόνιμοι οἱ δὲ μωροί· «ἐκ ἢ ἀπὸ τῆς τροφῆς» προτιμητέον τὴν ὑγιεινὴν παρὰ τὴν εὔχυμον· ἐξαιρεῖται ἡ μεριστικὴ γενικὴ ἡ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοπικοῦ ἢ χρονικοῦ ἐπιρρήματος· οἷον «πολλαχοῦ τῆς γῆς» (οὐχὶ ἐκ τῆς γῆς)· «ἐνίοτε τοῦ ἔτους» (οὐχὶ ἐκ τοῦ ἔτους). Χυδαϊκώτερον τίθεται ἀντὶ τῆς μεριστικῆς γενικῆς αἰτιατικὴ μετὰ τῆς ἀπὸ προθέσεως· οἷον «ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους» ἄλλοι μὲν εἶναι φρόνιμοι, ἄλλοι δὲ μωροί· ἀλλ' ὁ χυδαϊσμὸς οὗτος εἶναι φευκτέος.

2) Ἡ γενικὴ ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων προστιθεμένη ἐλλειπτικῶς εἰς τὰ ῥήματα τὰ μετ' αἰτιατικῆς συντασσόμενα καὶ πάσχουσα ἔλλειψιν τῆς λέξεως μέρος, προσλαμβάνει πάντοτε κατὰ τὴν νέαν γλῶσσαν τὴν πρόθεσιν ἐκ ἢ τὴν ἀπὸ· οἷον· δός μοι «ἐκ ἢ ἀπὸ τοῦ ἄρτου»· πίε «ἀπὸ τοῦ οἴνου». Καὶ ἐνταῦθα ἔχει χώραν ὁ ἀνωτέρω φευκτέος χυδαϊσμός.

3) Τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα αἴσθησιν, ὄρεξιν, ἐπιθυμίαν, φροντίδα, ἀμέλειαν, μνήμην, λήθην, ἐπιτυχίαν, ἀποτυχίαν, συντάσσονται κατὰ τὴν νέαν γλῶσσαν μετὰ γενικῆς ἢ αἰτιατικῆς· ἀλλὰ δοκιμωτέρα εἶναι ἡ μετά γενικῆς σύνταξις αὐτῶν καίπερ ἀσυνηθεστέρα εἰς τὸν λαόν· τὰ δὲ τοιαύτην σημασίαν ἔχοντα ἐπίθετα συντάσσονται μόνον μετὰ γενικῆς. Ἐξαιροῦνται τῶν ῥηθέντων ῥημάτων τὰ ὁράσεως σημαντικά, ἅτινα μετ' αἰτιατικῆς μόνον συντάσσονται· ὁμοίως ἐξαιρεῖται τὸ ῥῆμα «λησμονῶ».

4) Τὰ δὲ ὀνόματα καὶ ῥήματα τὰ σημαίνοντα μετοχὴν, στέρησιν, πλήρωσιν, κένωσιν, διάκρισιν καὶ διαφορὰν, ἀπαλλαγὴν καὶ ἀποχώρισιν, συντάσσονται μετὰ γενικῆς ἢ μόνης, ἢ μετὰ τῆς ἀπὸ προθέσεως (μετὰ τῆς προθέσεως ἐκ μόνα τὰ σημαίνοντα ἀπαλλαγὴν). Ἡ χρῆσις τῆς αἰτιατικῆς μετὰ τῆς ἀπὸ προθέσεως εἶναι καὶ ἐνταῦθα φευκτέος χυδαϊσμός.

5) Τὰ ὑπεροχῆς ἢ μειονεξίας σημαντικὰ ὀνόματα καὶ ῥήματα συντάσσονται μετὰ γενικῆς, οἷον· ὑπερέχω, ἡγεμονεύω, ἐλαττοῦμαι τῶν ἄλλων.

(ἀκολουθεῖ)

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΘΕΝΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

(Συνέχεια, ἰδὲ Ἐκπαίδ. φύλλον 20).

Μετὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ «Ἐκπαίδευσις» ἐπιζητεῖ παρ' ἡμῶν τῶν δημοδιδασκάλων γνώμην περὶ διοργανισμοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἰδοὺ κατωτέρω ἐκφράζω ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν ἐμήν.

Α'. Πρὸς μόρφωσιν κοινοῦ χαρακτῆρος, νομίζω ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις ἀρρένων καὶ θηλέων ἔπρεπε νὰ εἶναι κοινή. δηλ. ἄρρενα καὶ θήλεα νὰ συνδιδάσκωνται καὶ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐν τοῖς χωρίοις, διδάσκαλοι δὲ ἀμφοτέρων τῶν φύλων νὰ εἶναι ἄνδρες. Ταῦτα λέγων δὲν ἐννοῶ ὅτι ἡ γυνὴ πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τῶν κοινωνικῶν ἐπαγγελμάτων, τοὐναντίον μάλιστα φρονῶ, ἀλλὰ μέχρις οὗ καταστῶσιν ἱκαναὶ αἱ γυναῖκες, ἀποβάλλουσαι πολλὰς κακὰς ἕξεις καὶ ἐλαττώματα ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῆς σημερινῆς κοινωνίας, δέον τὴν παιδαγώγησιν τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ νὰ ἀναλάβωσιν ἄνδρες· καὶ τοῦτο μάλιστα νομίζω ὅτι θὰ συνετέλει πρὸς μεταβολὴν τοῦ χαρακτῆρος τῶν σημερινῶν γυναικῶν. Ἐπισκεφθῆτε ὁποῖον δήποτε παρθεναγωγεῖον καὶ θὰ ἴδητε τὴν ματαιοδοξίαν, τὴν ὑποκρισίαν, τὴν ἐπίδειξιν καλλιεργουμένας εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν. Καὶ πῶς ἄλλως δύναται νὰ γείνῃ, ἀφοῦ ἡ ὅλη εἰκὼν τῆς διδασκαλίσσης καὶ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ οὐδὲν ἄλλο παριστᾷ, εἰμὴ ἓν ἐπίπλαστον ὂν διάφορον τοῦ πραγματικοῦ; Ἀλλὰ εἰς τὴν ἰδέαν μου ταύτην δύναταί τις νὰ προβάλῃ τὴν ἐρώτησιν. Οἱ ἄνδρες διδάσκαλοι θὰ διδάσκωσιν ῥαπτικήν; ὄχι βεβαίως. Ἀλλ' ὅπου εἶναι δυνατόν, ἃς διορίζωνται πρὸς τοῦτο γυναῖκες, ἐν δὲ τοῖς χωρίοις ἡ διδασκαλία τῆς ῥαπτικῆς καὶ ἐν γένει τῶν χειροτεχνημάτων νὰ μένῃ εἰς τὰς μητέρας.

Β'. Ἡ ὕλη τῶν μαθημάτων νὰ προσδιορισθῇ καὶ κατὰ σχολεῖα καὶ κατὰ τάξεις δι' ἐπισήμου ἀναλυτικοῦ προγράμματος καὶ πρώτην θέσιν νὰ κατέχωσι τὰ φυσικὰ μαθήματα.

Γ'. Ἡ φοίτησις νὰ καταστῇ ὑποχρεωτική, οὐχὶ διὰ νόμων ἐπιβαλλόντων τιμωρίας, ἀλλὰ διὰ νόμων ὑπισχνουμένων ἀμοιβάς· ἀμοιβὰς δὲ ἐννοῶ τὴν παροχὴν προσόντων εἰς τοὺς ἔχοντας ἀπολυτήριον δημοτικοῦ σχολείου καὶ τὴν ὑλικὴν βοήθειαν εἰς τὰ ἄπορα τέκνα τοῦ λαοῦ, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς διδάκτρων πληρωνομένων ὑπὸ τῶν γονέων τῶν εὐπόρων μαθητῶν καὶ προωρισμένων ἀποκλειστικῶς πρὸς βοήθειαν τῶν ἀπόρων. Τὸν κανονισμὸν τῶν διδάκτρων νὰ προσδιορίζῃ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον διὰ καταλόγου, περιέχοντος τὰ ὀνόματα πάντων τῶν γονέων τῶν ἐχόντων τέκνα τῆς νομίμου πρὸς φοίτησιν εἰς τὰ δημοτ. σχολεῖα ἡλικίας, εἴτε ταῦτα φοιτῶσιν εἴτε μή.

Δ'. Ἡ ἐξέλεγξις τῶν σχολείων νὰ ἐκτελῆται ὑπὸ τῶν ἰδίων διδασκάλων καὶ τοῦ μονίμου ἐπιθεωρητοῦ καὶ τοῦ κεντρικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου. Ὁ μόνιμος ἐπιθεωρητὴς μετὰ συμβουλίου ἐκ δημοδιδασκάλων συνερχομένων εἰς ὡρισμένον κέντρον τοῦ νομοῦ ἢ τῆς ἐπαρχίας καθ' ὡρισμένον χρόνον νὰ προτείνωσι διὰ δεδικαιολογημένης ἐκθέσεως τὴν μετάθεσιν, τὴν παῦσιν, τὰς τιμωρίας, τὴν θεραπείαν πασῶν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς περιφερείας των, τῇ ὁμοφώνῳ δὲ συστάσει τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου νὰ ἐκτελῇ ἡ κυβέρνησις τὰς προτάσεις αὐτῶν.

Ε'. Πᾶν νομοθετικὸν μέτρον ἀφορῶν τὴν ἐκπαίδευσιν νὰ ὑποβάλληται ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ συλλόγου τῶν δημοδιδασκάλων, συνερχομένων κατὰ μῆνα Αὔγουστον ὑποχρεωτικῶς καὶ ἄνευ ἀμοιβῆς εἰς τὴν ἕδραν τοῦ μονίμου ἐπιθεωρητοῦ καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ συζητούντων καὶ ψηφιζόντων ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ προτεινομένου.

ΣΤ'. Πάντες οἱ δημοδιδάσκαλοι νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῶν διδασκαλείων μὲ τὸν αὐτὸν μισθὸν καὶ μὲ διάφορον βαθμὸν καὶ μετὰ πάροδον ὡρισμένου χρόνου νὰ προάγωνται τῇ προτάσει τοῦ κατὰ νομὸν ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς προτάσεως ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου.

Ζ'. Οἱ τὸ πρῶτον ἐκ τῶν διδασκαλείων ἐξερχόμενοι νὰ λαμβάνωσι μισθὸν δρ. 130. καὶ νὰ διορίζωνται ὡς ὑφιστάμενοι εἰς διῃρημένα σχολεῖα. Εἰς πρώτην προαγωγὴν νὰ διορίζωνται διδάσκαλοι ἡνωμένων σχολείων καὶ νὰ λαμβάνωσι μισθὸν δρ. 150 Κατὰ τὴν δευτέραν προαγωγὴν καὶ μετὰ δεκαετῆ ὑπηρεσίαν νὰ λαμβάνωσι μισθὸν δρ. 180. καὶ νὰ διορίζωνται διευθυνταὶ διταξίων ἢ τριταξίων σχολείων. Καὶ μετὰ 15ετῆ ὑπηρεσίαν νὰ λαμβάνωσι μισθὸν δρ. 220 καὶ νὰ διορίζωνται ὡς διδάσκαλοι ἢ διευθυνταὶ πολυταξίων σχολείων.

Η'. Νὰ καταργηθῶσι τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ ἡ

φοίτησις νὰ προσδιορισθῇ θετὴς καὶ διὰ τὸ ἄσκοπον τῶν σημερινῶν σχολείων καὶ ἕνεκα τῆς ἀνάγκης περισσοτέρου χρόνου πρὸς διδασκαλίαν τῆς ὕλης τῆς ὑπὸ τῆς προόδου τῆς ἐποχῆς μας ἀπαιτουμένης· ἢ διατηρουμένων τῶν ἑλλ. σχολείων εἰς τὰς κατωτέρας αὐτῶν τάξεις νὰ διορίζωνται δημοδιδάσκαλοι.

Ζήτημα πρῶτον. Τὰ διδασκαλεῖα καθίστανται πάντη πριττὰ καὶ ἄχρηστα, διότι οὐδεὶς θὰ ἔφθανεν εἰς τόσην μωρίαν νὰ ἐγκολπωθῇ ὑπὸ τοιούτους ὅρους τὸ πολύμοχθον ἔργον τοῦ δημοδιδασκάλου. Ἑπομένως τὸ μέτρον τῆς ἐλαττώσεως λαμβανόμενον μόνον διὰ τοὺς ἀτυχεῖς δημοδιδασκάλους εἶνε σκληρόν, ἄδικον καὶ ἀποτρόπαιον.

Ζήτημα δεύτερον. Διὰ τοῦ εὐεργετικοῦ Νόμου τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν διδάκτρων ἀνεκουφίσθησαν οἵτε γονεῖς καὶ διδάσκαλοι δοξάσαντες τὸν Θεὸν ὡς ἐλευθερωθέντες οἱ μὲν τῶν καθημερινῶν ἐνοχλήσεων, οἱ δὲ τῆς σκληρᾶς τιμωρίας τοῦ ἐπαιτεῖν. Τὰ δίδακτρα ἀπέβαινον πολλάκις αἰτία δυσαρεσκειῶν, αἵτινες κατέληγον εἰς διωγμούς, ἐπιθέσεις καὶ ἐκτοπίσεις τῶν διδασκάλων. Καὶ ἀντὶ ὁ οἶκος καὶ τὸ σχολεῖον νὰ εὑρίσκωνται ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ, τοὐναντίον ἡ ἐπανάληψις τῶν διδάκτρων θὰ ἐπαναφέρῃ τὴν διάστασιν καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τῶν διδασκάλων, διότι θὰ εὑρίσκωνται ἠναγκασμένοι νὰ ἐπαιτοῦν πάλιν χάριν τοῦ γλίσχρου ποσοῦ τῶν διδάκτρων. Ἔναυλος ὑπάρχει ἡ κατακραυγὴ τῆς κοινωνίας ἐναντίον τῆς ἐπιβολῆς τῶν διδάκτρων εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα, ὅπου οἱ φοιτῶντες εἶνε εἰς θέσιν νὰ πληρώνωσιν, οἱ δὲ εἰς τὰ δημοτικὰ φοιτῶντες πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν διδάκτρων θ' ἀπομακρύνωνται τῶν σχολείων μένοντες ἐν τῇ ἀμαθείᾳ καὶ τῇ βαρβαρότητι. Ὑπηρετῶν πρὸ 20 ετίας εἰς διάφορα σχολεῖα γνωρίζω ἐκ πείρας ὅτι εἶναι ὄχι μόνον εὔκολον ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ν' ἀντισηκωθῇ ἡ ἐλάττωσις τῆς μισθοδοσίας διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῶν διδάκτρων.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν διδάκτρων ἐπὶ 150—170 μαθητῶν ἡ εἴσπραξις κατὰ μῆνα ἦτο εἰς πολλὰ μέρη δραχμ. μόνον 2, 4, 5. 7, καὶ 10 κατ' ἀνώτερον ὅρον, μ' ὅλην τὴν καταβαλλομένην προσπάθειαν, προστιθεμένων καὶ τῶν παλαιῶν χρεῶν. Διότι οἱ μὲν πλεῖστοι μαθηταὶ ἦσαν ἄποροι, οἱ δὲ ὀρφανοὶ ἐξηροῦντο ὑπὸ τοῦ Νόμου, ἄλλοι δὲ οὐδέποτε ἐπλήρωνον. Τὸ αὐτὸ περίπου θὰ συμβῇ εἰς Νομαρχιακὰ σχολεῖα, ὅπου οἱ μὲν τῶν πλουσίων παῖδες φοιτῶσιν εἰς ἰδιωτικά, οἱ δὲ τῶν ἀπόρων εἰς Δημόσια σχολεῖα. Πεποιθαμεν λοιπὸν ὅτι ἡ ἐπαναφορὰ τῶν διδάκτρων εἶναι μέτρον πλημμελὲς καὶ ὡς τοιοῦτον πρὸ πολλοῦ κατεδικάσθη, ἡ δὲ εἴσπραξις τούτων ὑπὸ τῶν διδασκάλων εἶνε μία πρόσθετος τιμωρία αὐτῶν μεταξὺ τῶν πολλῶν, ἃς ὑφίστανται.

Ζήτημα τρίτον. Τοὺς διορισμοὺς, μεταθέσεις καὶ ἀπολύσεις ἐνεργοῦν οἱ Βουλευταὶ πάντοτε κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν συμφεροντολογικὰς ἀπαιτήσεις, ἢ τῶν Δημάρχων ἢ τῶν φίλων τοῦ κόμματος· εἶναι δὲ πάντη περιττόν, ἀφοῦ οἱ πρῶτοι ἐπισείουν τὴν σπάθην τοῦ Δαμοκλέους ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν δημοδιδασκάλων, νὰ λαμβάνωσι μέρος καὶ οἱ δεύτεροι.

Ζήτημα τέταρτον. Πρὸς χειραφέτησιν τοῦ κλάδου τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως οἱ διορισμοὶ καὶ αἱ μεταθέσεις πρέπει νὰ προτείνωνται δι' ἀναφορᾶς τῶν[2])[3] κατοίκων τῆς κοινότητος τῶν ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ ἐγγεγραμμένων, πρὸς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον, ἐξαιτουμένων παρ' αὐτοῦ τὸν διορισμὸν ἢ τὴν μετάθεσιν τῶν δημοδιδασκάλων εἰς ἕκαστον σχολεῖον τοῦ Δήμου.

Ἕκαστον δημοτ. Συμβούλιον, εἰς ὃ ὑπεβλήθησαν τοιαῦται αἰτήσεις, ὀφείλει εἰς πρώτην αὐτοῦ συνεδρίαν συνερχόμενον, ἐντὸς τοῦ Ἰουλίου μηνός, μετὰ τῶν Ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν τοῦ σχολείου, τῆς Ἐφορείας αὐτοῦ, καὶ τοῦ Δημάρχου νὰ ἐξετάσῃ τοὺς ἐν αὐταῖς ἀναφερομένους λόγους καὶ νὰ ἀποφασίσῃ κατὰ πλειοψηφίαν. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἀνωτέρω πλειοψηφίας εἶνε ἀνέκκλητος καὶ ταύτην ὑποβάλει ὁ Δήμαρχος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἐπὶ ἀρνήσει ὑπόκειται εἰς πρόστιμον δραχμ. 200—300. Τὸ ὑπουργεῖον ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου πάντοτε δημοσιεύει καὶ κοινοποιεῖ τὰς ἀποφάσεις τῶν Δ. Συμβουλίων εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους. Μετὰ παρέλευσιν 20—30 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὑποβολῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ δημοτ. Συμβουλίου, ὁ διορισθεὶς ἢ μετατεθεὶς δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του εἰς τὴν νέαν θέσιν, λαμβάνων ἀπόσπασμα τῆς ἀποφάσεως παρὰ τοῦ Δημάρχου καὶ προσάπτων τοῦτο εἰς τὰς μισθοδοτικὰς καταστάσεις, ἕως ὅτου ληφθῇ ὁ διορισμὸς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου. Ὁ διορισμὸς ἢ μετάθεσις θὰ ἰσχύῃ ἐπὶ 4 ἔτη, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων, ἃς ὁρίζουσι τὰ ἄρθρα 1, 2, τοῦ ΑΦΝΗ' Νόμου. Ἐντὸς τῆς τετραετίας μετατίθενται οἱ δημοδιδάσκαλοι.

Αον Ἐὰν ὑποβάλωσιν αἴτησιν μεταθέσεως εἰς θέσιν κενήν.

Βον Ἐὰν δι' ἐκτάκτους λόγους βεβαιουμένους δι' ἐκθέσεως τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου, τοῦ Δημάρχου καὶ τῆς ἐπιτοπείου ἐφορίας τοῦ σχολείου κριθῇ ἀναγκαία ἡ μετάθεσις ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ Δήμου.

Ζήτημα πέμπτον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὅρια τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπίβλεψιν τῶν σχολικῶν ἐργασιῶν νομίζω ὅτι τὰ καθήκοντα αὐτῆς πρέπει νὰ εἶναι τὰ ἑξῆς.

Αον. Αὕτη θὰ ὁρίζῃ τὸ πρόγραμμα, ἐπεξειργαμένον ὑπὸ δεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς παιδαγωγῶν καὶ πρωτοβαθμίων δημοδιδασκάλων προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου καὶ διοριζομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου. *Βον.* θὰ ὁρίζῃ ὁποῖα καὶ τίνων συγγραφέων βιβλία θὰ εἶναι ἐν χρήσει εἰς ἑκάστην τάξιν, ἀφιεμένων ἐλευθέρων τῶν διδασκάλων ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὡρισμένων βιβλίων. *Γον.* θὰ κατανέμῃ εἰς ἑκάστην τάξιν τὴν διδακτέαν ὕλην, εἰς τὰ μονοτάξια, διτάξια, τριτάξια, τετρακτάξια καὶ θὰ καταστήσῃ αὐτὴν ὑποχρεωτικήν. *Δον.* θὰ διορίζῃ κατὰ πενταετίαν μονίμους Ἐπιθεωρηταὶ ἐπισκεπτο-

μένους ἐκτάκτως ἅπαντα τὰ σχολεῖα τοῦ κράτους.

Καθήκοντα δὲ τῶν Ἐπιθεωρητῶν εἶναι·

Νὰ ἐπιβλέπωσιν, ἂν οἱ διδάσκαλοι ἐπιτελῶσι ἀνελλιπῶς τὰ καθήκοντά των συμφώνως μὲ τὰς παραδεδεγμένας μεθόδους καὶ κατὰ τὸ ὡρισμένον πρόγραμμα. Τὰς δὲ ἐπισκέψεις των εἰς ἕκαστον σχολεῖον θὰ ποιῶσι μετὰ τοῦ Δημάρχου ἢ Προέδρου τοῦ δημ. Συμβουλίου ἢ ἑνὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ τῆς Ἐφορίας τοῦ σχολείου, ἐξετάζοντες τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς διαγωγῆς καὶ ἐπιμελείας τοῦ διδασκάλου, συνυπογραφομένου ἐπὶ τῆς ἑκάστοτε ὑποβαλομένης ἐκθέσεως καὶ γνωμοδοτήσεως τῶν ἐπιθεωρητῶν.

Θὰ δίδωσι τὰς ἀναγκαίας συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους, θὰ συσκέπτωνται μετὰ τῶν διδασκάλων ἐν συνεδριάσει περὶ τῶν ἐλλείψεων τῶν σχολείων, ὡς καὶ περὶ ζητημάτων ὡρισμένων ἀναφερομένων εἰς τὴν διδασκαλίαν ἢ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν σχολείων, τὰς δὲ γνώμας, ὅσας ἤθελον θεωρήσῃ συντελεστικὰς εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν σχολείων θὰ ὑποβάλωσιν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ κεντρικοῦ συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ ἐν λόγῳ σχολικὰ ζητήματα, περὶ ὧν οἱ ἐπιθεωρηταὶ θὰ ἀναφέρωσι, θέλει κανονίσῃ ἡ ἐπιτροπὴ ἐκ Παιδαγωγῶν καὶ δημοδιδασκάλων ὡς καὶ τὰς ἐπιβαλλομένας ποινάς, καὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς οἱ διδάσκαλοι θὰ ἀπολύωνται τὰς ὑπηρεσίας.

Ὅλας τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐπιθεωρητῶν θὰ δικάζῃ πολυμελὲς ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον, διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἐκ συνταξιούχων δημοδιδασκάλων, καὶ ἐν ἐλλείψει τούτων ἐκ τῶν ἐχόντων 25 ἔτη ὑπηρεσίαν, καὶ θὰ ἀποφαίνεται ἀνεκκλήτως διὰ πλειοψηφίας περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων ποινῶν καὶ περὶ ληπτέων μέτρων διορθώσεως, ἀφοῦ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπολογία τοῦ διδασκάλου.

Τὴν ἀπόφασιν τῆς ποινῆς θὰ ἐπιβάλῃ τὸ ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον διὰ τοῦ Ὑπουργείου τοῖς δημοδιδασκάλοις. Οὐδεμία ὅμως ποινὴ ἐπιβάλλεται ἄνευ τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς πλειοψηφίας αὐτοῦ.

Δύνανται νὰ διορισθῶσιν ἐπιθεωρηταὶ καὶ ἐκ τῶν πρωτοβαθμίων δημοδιδασκάλων τῶν ἐχόντων 8 ἔτη δημοσ. ὑπηρεσίαν καὶ φοιτησάντων ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὸ φιλολογικὸν τμῆμα τοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ ἐσχάτως ψηφισθεὶς ΒΠΕ' Νόμος ἀρκετὰ περιέκοψε τὰς μισθοδοσίας τῶν δημοδιδασκάλων. Ζητῶν δέ τις ἔτι νὰ περικόψῃ αὐτὰς εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, ποιεῖ τὸ μέγιστον τῶν σφαλμάτων, καὶ καταφέρῃ καίριον τραῦμα εἰς τὴν δημοτ. ἐκπαίδευσιν. Οὐδόλως συμφωνῶ μετὰ τοῦ κ. Α. Λυμπεροπούλου περὶ διακρίσεως μισθοδοσιῶν εἰς Α' Β' Γ' Δ' κατηγορίας, ὁ δὲ Νόμος ἐκανόνισε δικαίως τὰς μισθοδοσίας συμφώνως μὲ τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας τοῦ Δημοσίου ταμείου, ὥστε οἱ ὀρεγόμενοι ἀνωτέρας ἂς ἐγκαρτερῶσιν εἰς τὸ πολύμοχθον στάδιον καὶ ἂς ἀτενίζωσιν εἰς εὐτυχέστερον μέλλον.

Ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ θεωρῶ τὴν συνεργασίαν τῶν δημοδιδασκάλων, ὅπως ψηφισθῇ παρὰ τῆς Βουλῆς Νόμος περὶ μονιμότητος τοῦ διδασκαλικοῦ κλάδου, καὶ τότε ἕκαστος ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ ἐπιτελῇ ἀφόβως τὸ καθῆκόν του, πεποιθὼς ὅτι θὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Π. Ν. Πλητᾶς
Δημοδιδάσκαλος τοῦ ἐν Τήνῳ Πύργου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Τόμοι πέντε μετὰ ἄτλαντος ἱστορικοῦ

ἀντὶ δραχμῶν **20.**

Ἡ Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγ. τοῦ Πανεπ. Κ. Παπαρρηγοπούλου συγγραφεῖσα, εἶχε καταστῇ ἔργον δυσεύρητον, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγοράσῃ τις καὶ ἀντὶ 100 δραχμῶν. Ἀλλ' ὁ μεγαλεπήβολος ἐκδότης βιβλίων κ. Ἀνέστης Κωνσταντινίδης ἀνέλαβε ἀντὶ 35 μόνον δραχμῶν δι' ἕκαστον σῶμα νὰ ἐκδώσῃ αὐτὸ ἐν δευτέρᾳ βελτιωθείσῃ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ ἐκδόσει καὶ ἔφερε τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐπιχείρησιν εἰς πέρας μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος καὶ φιλοκαλίας. Κατὰ χιλιάδας δὲ ἔσπευσαν πάντες οἱ λόγιοι τοῦ Ἔθνους, ὅπου γῆς εὑρίσκοντο, νὰ προμηθευθῶσι ἀντὶ τῆς μικρᾶς αὐτῆς τιμῆς τὴν ἀθάνατον ἱστορίαν τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ἀλλ' ὁ ἄξιος ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ εὐεργέτημα τοῦτο κ. Ἀνέστης Κωνσταντινίδης θέλων τὸ σύγγραμμα τοῦ Παπαρρηγοπούλου νὰ ἔχωσι καὶ ἀναγινώσκωσι καὶ ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τὰς 35 δραχμάς, ἀπεφάσισε 500 σώματα τὰ ὑπολειπόμενα νὰ ἀφήσῃ εἰς μόνον δραχμὰς 20, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη δύο δραχμῶν. Ὥστε καταντᾷ ἕκαστος τόμος ἐξ 900 σελίδων ἀποτελούμενος, νὰ τιμᾶται δραχμῶν τριῶν, ὅπερ εἶναι δι' ἐπιστημονικὸν σύγγραμμα θαῦμα. Ἐπειδὴ ἐνδιαφερόμεθα τὸ πολύτιμον τοῦτο σύγγραμμα νὰ ὑπάρχῃ καὶ εἰς τὴν πτωχὴν βιβλιοθήκην παντὸς δημοδιδασκάλου, σπεύδομεν νὰ καταστήσωμεν γνωστὴν τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐκδότου εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ νὰ συμβουλεύσωμεν αὐτοὺς νὰ οἰκονομήσωσιν εἴκοσι δραχμάς, ἃς νὰ ἀποστείλωσιν ἐπὶ συστάσει δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν κ. Ἀνέστην Κωνσταντινίδην εἰς Ἀθήνας, παρ' οὗ θὰ λάβωσιν εὐθὺς εἰς δύο ταχυδρομικὰ δέματα πέντε τόμους μεγάλους τῆς Ἱστορίας τοῦ Κ. Παπαρρηγοπούλου καὶ ἕνα ἄτλαντα ἱστορικόν.

Ἡ εὐκαιρία εἶνε ἐκ τῶν σπανίων καὶ καλὰ θὰ κάμῃ πᾶς διδάσκαλος σπεύδων νὰ ἐπωφεληθῇ ἐξ αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ—1894.—3039